

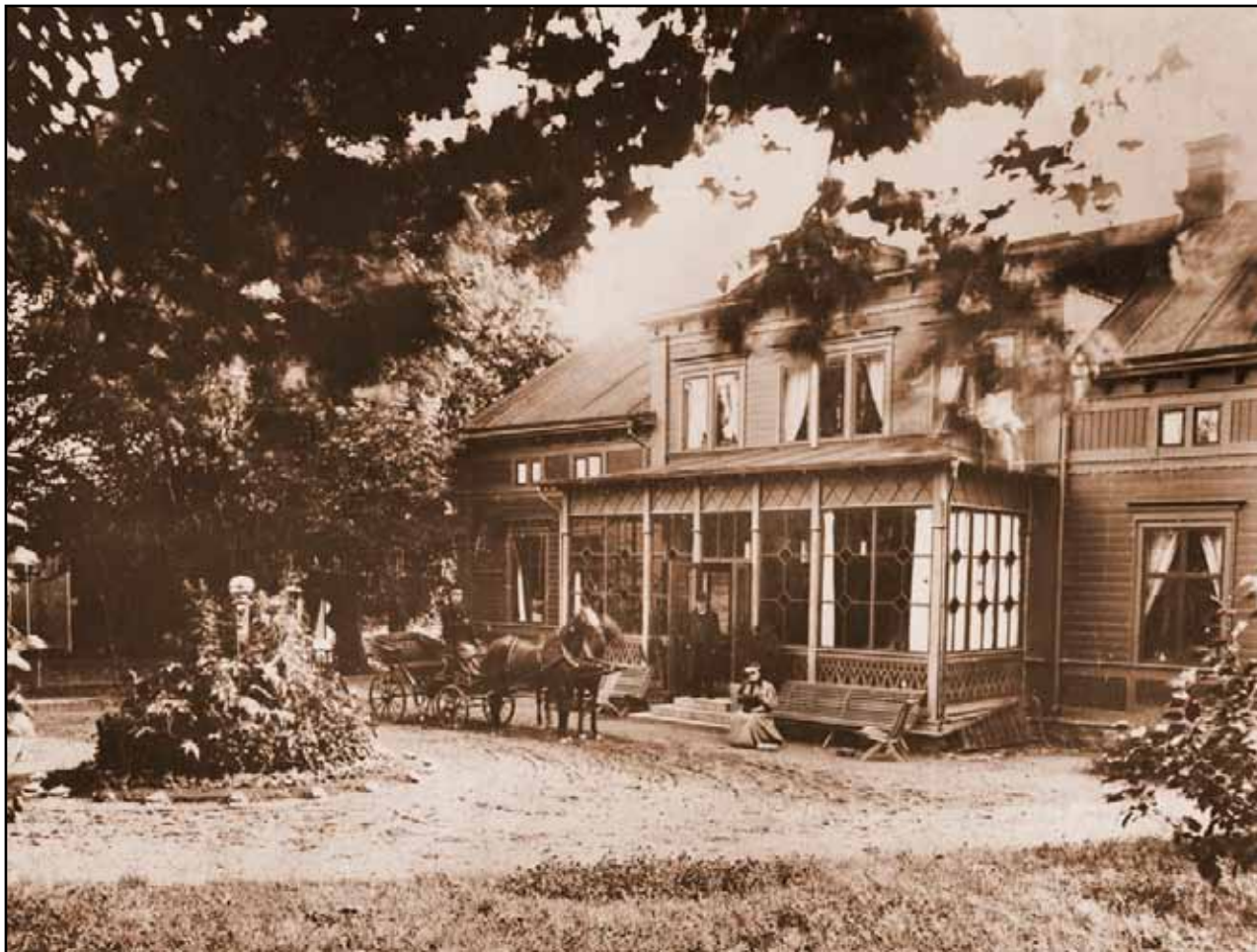
STENBROGÅRDEN

Kyrkoherdebostad i Nyköping

STENBROGÅRDEN, som är en mycket gammal egendom, ligger i Allhelgona församling, Nyköping. Gårdens historia sträcker sig långt tillbaka i tiden. Man har trott enligt gamla dokument, att det funnits en stenbro över den närliggande ån – därav namnet Stenbro. Enligt historien nämns Stenbro första gången ca år 1150, då slaget vid Stenbro stod.

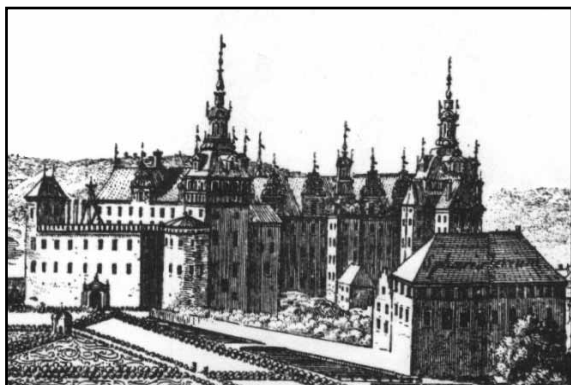
Uppgifterna om Allhelgonakyrkan i Nyköping och dess präster visar ungefär samma ringa historia som grannkyrkan Sankt Nikolai. Två mera intressanta uppgifter från Allhelgonakyrkan kan dock nämnas, år 1559 ställde Gustav Vasa Allhelgona kyrka öde och kyrkoherden förflyttades till Svärta.

Stenbrogården omkring år 1900.

Detta sammanhänge med Gustav Vasas åtgärd mot slutet av sin regeringstid att lägga samman mindre kyrkor till större enheter, och för att kung Gustav skulle kunna komma åt det silver som kyrkan besatt, då riket under denna tid befann sig i små ekonomiska omständigheter. Allhelgonakyrkan hann dock inte rivas utan kunde genom Erik XIV:s befallning öppnas på nytt år 1561. År 1562 blev kronohemmanet Stenbro prästgård för Allhelgonakyrkans kyrkoherde. Gårdens vackra läge några kilometer utanför Nyköping gjorde att den blev föremål för uppmärksamhet av både kyrkans och stadens män.

Nyköping, som är en av våra äldsta städer med många historiska minnen, var redan under 1300-talet en livlig handelsstad och växte snart ut till en betydande hantverksstad. Vid hamnen uppfördes ett litet fästningstorn (kastal), som skulle försvara inloppet till staden. Folkungaättens främste män fann Nyköping intressant och de började bygga ut försvarstornet samt att anlägga kraftiga murar av sten runt området. Detta blev borgen Nyköpingshus på vars grunder och murar Karl IX lät uppföra ett storstatligt renässanslott, som tyvärr år 1665 brann ned. Rester av slottet har restaurerats och användes numera som museum.

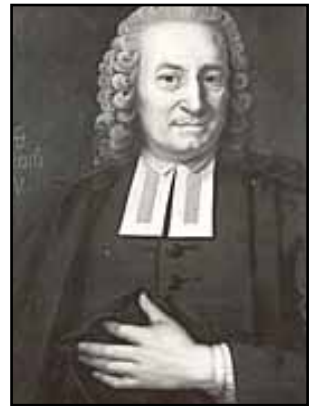
På 1200-talet byggdes i Nyköping två kyrkor, Sankt Nicolai och Alla Helgona kyrka samt ett franciskanerkloster. Prästerskapet fick ett betydande inflytande över staden och dess innevånare. Bland dessa präster, hovpredikanter och kaplaner fanns det dugliga män, som hade initiativkraft att utveckla det andliga livet i staden och de hade också en praktisk begåvning, då det gällde den materiella delen av hela kyrkolivet. De uppmuntrade byggherrarna att försköna staden och inte minst de gårdar, som skulle bli boplats för församlingens kyrkoherdar.

Nyköpings slott 1660

Stenbrogården kom att utnyttjas som prästgård ett stycke in på 1900-talet. Dess förste innehavare var Lars Andersson (Laurentius Andrea), som bodde där mellan 1562-1595 och efter honom tillträdde Nils Jacobsson (Bothniensis) som kom från Västerbotten. Han blev hovpredikant åt hertig Karl. Han var en mycket lärd man och befordrades till kyrkoherde i Örebro 1620. Stenbrogården var vid denna tid uppbyggd enligt de föreskrifter som Södermannalagen uppställt redan på 1300-talet. Dessa påbud innefattade att en prästgård måste omfatta: stuga, stekarhus, lada, sädesbod, visthus, sovstuga och fåhus.

Många präster har bott på Stenbrogården och det fanns några som höjde sig över mängden och som gjort en betydelsefull insats inte bara, då det gäller Stenbrogårdens historia utan även stadens. En av dessa var Jakob Serenius (1700-1776). Det var en driftig man – en mångsysslare – som förutom sitt ansvarsfulla arbete som präst var också riksdagsman. Han deltog också med kraft i stadens angelägenheter. Han gav ut ett engelskt-svenskt lexikon på sitt eget tryckeri i Harg.

Trots sitt allomfattande arbete, glömde han inte bort prästgården Stenbro utan visade ett stort intresse för att göra denna gård ekonomiskt bärande. Dessutom förbättrade han själv mangårdsbyggnadens utseende och var mån om att försköna hela omgivningen med planteringar. Hans efterträdare Andreas Flodman fortsatte i Serenius spår med förbättringar och uppförde en ny mangårdsbyggnad.

Jakob Serenius, kyrkoherde i Alla Helgona församling på 1700-talet.

En annan av prästmännen på Stenbrogården, Nils Grandelius, som tjänstgjorde under åren 1770-1834, var liksom Serenius en mycket duglig man. Han var verksam som politiker och lärare. Han var en stor naturälskare och vårdade Stenbrogården på ett mycket förtjänstfullt sätt. De närmast liggande hagarna omskapade han till en ståtlig parkanläggning samt anlade stentrappor kring det kringliggande berget. Det blev en lustgård, där han tillbringade sina arbetsfyllda dagar tills han år 1801 byggde sig en bostad närmare sin kyrka inne i Nyköping.

I början av 1900-talet såldes Stenbro prästgård och har sedan dess varit i privat ägo. Bl.a. har SAAB-ANA haft fastigheten som direktionsbostad. De senaste 45 åren har Stenbrogården drivits som värdshus och blivit ett omtyckt utflyktsmål för hemmabor och turister.

Stenbrogårdens utveckling är intressant. Gården har lyckligtvis även i våra dagar blivit föremål för en traditionsrik omvårdnad av dess ägare och förvaltare. Historiens vingslag susar i trätopparna och markens mylla gömmer forntidens dyrgripar.

Idé & material: Anna-Lena Hagsell

Bearbetat och återgivet av: Weronicha Svaleng